

Kaupunginhallitus 26.01.2026 § 18

§ 18

Talouden tasapainotustyön käynnistäminen sekä vuoden 2027 talousarvioprosessin aikataulun hyväksyminen

Valmistelijat / lisätiedot:
Jyrkkä Maria

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus päättää

1

hyväksyä vuoden 2027 talousarvioprosessin aikataulun liitteen mukaisesti

2

käynnistää talouden tasapainotustyön osana vuoden 2027 talousarvion ja 2028–2029 taloussuunnitelman laadintaa. Talouden tasapainotuksella varmistetaan Espoo-tarinassa määriteltyjen taloustavoitteiden saavuttaminen. Talouden tasapainotuksen linjaukset toimivat vuoden 2027 talousarvion ja vuosien 2028-2029 taloussuunnitelman kehyspäättöksen perusteena ja tasapainotuksen linjaukset hyväksytään valtuustossa kehyspäättöksen yhteydessä.

3

toteaa, että valtuuston neuvottelutoimikunta neuvottelee talouden tasapainotuksen linjauksista 1.2.-30.4.2026. Kaupunginhallitus käsittelee asiaa osana kehyspäättöstä 25.5.2026 kokouksessa.

4

talouden tasapaino saavutetaan vuoden 2029 loppuun mennessä siten, että tasapainotuksella pyritään keskimäärin n. 70 milj. euron vuosivaikutukseen taloussuunnitelmakaudella 2027–2029. Tasapainotustyö painottuu taloussuunnitelmakauden ensimmäisille vuosille 2027–2028, joilla varmistetaan tasapainotuksen kumulatiivinen vaikutus koko taloussuunnitelmakauden ajalle. Tasapainotustasoa tarkastellaan vuosittain suhteessa Espoo-tarinan tavoitteiden toteutumiseen.

neuvotteluihin valmistellaan vaihtoehtoja siten, että tasapainotuksen linjauksiin on mahdollista sisällyttää valittavin painotuksin tuloja lisääviä, menoja ja investointeja vähentäviä sekä omaisuuden tuottoihin ja myyntiin perustuvia ratkaisuja siten, että Espoo-tarinan tavoitteet asukaskohtaisen velan ja investointien tulorahoituksen suhteen täyttyvät. Pääpaino valmistelussa on tulojen ja menojen tasapainoa pysyvästi parantavissa toimenpiteissä, joilla varmistetaan pysyvät vaikutukset talouteen. Valmistelussa huomioidaan keinot, joilla tasapainotuksen hyötyjä voi kohdentua jo vuodelle 2026.

Käsittely

Esittelijän kokouksessa tekemät muutokset on huomioitu pöytäkirjassa.

Vehmanen af Hällströmin kannattamana ehdotti, että asia palautetaan valmisteluun talousarvioprosessin aikataulun osalta siten, että pidetään kiinni Espoon pitkäaikaisesta käytännöstä, jossa veroprosenteista päätetään ennen talousarvioneuvotteluja.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että on tehty esittelijän esityksestä poikkeava kannatettu ehdotus, jonka johdosta on äänestettävä.

Puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen 8 äänellä 7 ääntä vastaan hyväksyneen Vehmanen ehdotuksen. Äänestyslista on pöytäkirjan liitteenä.

Päätös

Kaupunginhallitus:

Asia palautettiin valmisteluun talousarvioprosessin aikataulun osalta siten, että pidetään kiinni Espoon pitkäaikaisesta käytännöstä, jossa veroprosenteista päätetään ennen talousarvioneuvotteluja.

Selostus

1. Espoon talouden nykytila

Espoon talous on viime vuosina ajautunut epätasapainoon useiden samanaikaisten tekijöiden seurauksena. Sote-uudistus muutti kuntien tulopohjaa pysyvästi ja heikensi erityisesti kasvukaupunkien taloudellista asemaa. Espoolta leikattiin uudistuksen yhteydessä enemmän verorahoitusta kuin mitä pois siirtyneisiin tehtäviin oli käytetty, mikä heikensi kaupungin rahoitus pohjaa pysyvästi.

Espoo on kasvanut viime vuosina voimakkaammin kuin mikään muu Suomen kaupunki. Kasvu on lisännyt palvelutarpeita ja investointipaineita kaikilla toimialoilla, mikä on kiihdyttänyt menojen kasvua. Menojen kasvu on kuitenkin ollut nopeampaa kuin asukas- ja asiakasmäärän kasvu tai kaupungin tulojen kasvu. Vuonna 2025 menot kasvoivat n. 6 prosenttia ja kasvu on jatkunut voimakkaana useana vuonna peräkkäin.

Jo vuonna 2020 laaditussa Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman (TakE) valmisteluun liittyneessä selvityksessä todettiin, että Espoon

käyttötalous on ajautumassa pysyvään epätasapainoon. Syynä oli erityisesti palvelurakenteen nettomenojen korkea taso suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin. Vaikka TakE-ohjelman toteutus käynnistyi hyvin, toimeenpano jäi puutteelliseksi, eikä rakenteellisia muutoksia saatu toteutettua riittävästi. TakE-ohjelman loppuraportti tuodaan valtuuston käsittelyyn keväällä.

Viime vuosien menokasvu ei ole kestävällä tasolla. Kasvava kaupunki tarvitsee palveluja ja investointeja, mutta nykyinen menokehitys ylittää sen, mihin kaupungin tulokehitys ja rahoitusasema pystyvät vastaamaan. Talouden tasapainottaminen edellyttää pysyviä rakenteellisia muutoksia.

2. Talouden laajempi toimintaympäristö

Espoon talouden haasteet ovat osa laajempaa julkisen talouden kokonaisuutta. Suomen julkisen sektorin talous on alijäämäinen, ja valtiontalouden paineet lisäävät riskiä kuntien rahoituksen heikkenemisestä tulevana vuosina. Tämä korostaa tarvetta järjestää palvelut kustannustehokkaasti ja priorisoida toimintaa.

Myös muissa suurissa kaupungeissa on käynnissä mittavia sopeutusohjelmia. Useat kaupungit ja hyvinvointialueet ovat toteuttaneet yt-menettelyitä ja muita rakenteellisia toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Menokasvun hillinnän lisäksi kaupungit ovat kasvattaneet ulkoisia tulojaan, hinnoittelun ja verotuksen kautta. Talouden tasapainotuksessa Espoon on myös huolehdittava kilpailukyvystään verotustason ja vaikuttavien palveluiden osalta, jotta kaupungin vetovoima ja elinvoima eivät heikkene. Verotuksen osalta tilanne on haastava, sillä sote-uudistus pienensi Espoon saamia verotuloja, vaikka espoolaisten verorasitus pysyi ennallaan. Käytännössä osa espoolaisten verotuloista ohjautuu nyt muualle Suomeen, mikä heikentää kaupungin rahoitusasemaa.

Talouteen liittyy edelleen merkittäviä epävarmuustekijöitä kuten verotulojen kehitys, investointiohjelman realistisuus ja globaalin toimintaympäristön epävakaus. Nämä voivat edelleen heikentää talouden tilannetta ja kasvattaa sopeustarvetta. Myös valtion toimenpiteet vaikuttavat suoraan Espoon talouteen. Työllisyysuudistus siirsi kaupungeille uusia vastuita ja rahoitusriskejä, mikä kasvattaa rakenteellista alijäämää erityisesti tilanteessa, jossa työttömyysaste ei ole palautunut pandemiaa edeltäneelle tasolle. Valtionosuusuudistus on viimeisin esimerkki siitä, miten se esitetyssä muodossaan olisi kasvattanut lisää Espoon sopeustarvetta.

3. Talouden tasapainottamisen tarve ja tavoitteet

Voimassa oleva taloussuunnitelma osoittaa selvästi, että nykyinen talouden suunta ei ole kestävä. Tilikauden tulos on matala jokaisena taloussuunnitelmakauden vuotena, investointitaso korkea ja rahavirta pysyy negatiivisena ilman merkittäviä toimenpiteitä. Lainakanta kasvaa nopeasti, mikä lisää rahoituskustannuksia ja kaventaa kaupungin mahdollisuuksia vastata tuleviin investointitarpeisiin. Talouden tasapainottaminen on välttämätöntä, jotta velkaantumisen kasvu voidaan pysäyttää ja kaupungin taloudellinen asema turvata.

Espoo-tarinan mukainen kokonaissopeustarve on noin 220 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa vuositasolla noin 70 miljoonan euron vaikutusta. Todellinen sopeustarve olisi tätäkin suurempi ilman kassan ja rahoitustuottojen käyttöä, joita on huomioitu laskelmissa.

Talouden tasapainotuksen valmistelu on käynnistettävä nopeasti, jotta toimenpiteet voidaan toteuttaa ja niiden hyödyt saadaan käyttöön jo vuoden 2027 alusta. Mitä aiemmin toimenpiteet toteutetaan, sitä suurempi niiden kumulatiivinen vaikutus on koko taloussuunnitelmakaudelle. Viivästyminen kasvattaisi sopeutustarvetta ja siirtäisi painetta taloussuunnitelman loppuvuosille, mikä ei ole realistista.

TakE-ohjelma ei tuottanut riittävästi tavoiteltuja hyötyjä, mikä korostaa tarvetta vahvemmalle sitoutumiselle ja tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä edellyttävälle reagoinnille. Tasapainottaminen edellyttää johdonmukaista sitoutumista koko taloussuunnitelmakauden ajan, sekä poliittisilta päätöksentekijöiltä että henkilöstöltä. Henkilöstön osallistaminen ja avoin viestintä ovat keskeisiä onnistumisen edellytyksiä. Keväällä 2026 toteutetaan kysely, jossa henkilöstöltä ja kaupunkilaisilta kerätään näkemyksiä mahdollisista säästökohteista.

Talouden tasapainottaminen koostuu useista elementeistä, mutta keskeistä on käyttötalouden menokasvun hillitseminen ja investointimäärärahatason pienentäminen. Näillä toimilla varmistetaan aidot ja pysyvät rakenteelliset säästöt. Toimintaa on tehostettava ja rakenteita uudistettava. Palveluita on priorisoitava ja niiden välttämättömyyttä arvioitava, samalla kun palvelujen tuottavuutta parannettava.

4. Talousarvion ja talouden tasapainotuksen valmistelun aikataulu

Vuoden 2027 talousarvion ja 2028–2029 talous- ja toimintasuunnitelman valmistelun ja päätöksenteon aikataulua on uudistettu. Uudistuksen lähtökohtana on ollut aikaistaa kaupunginjohtajan talousarvioesityksen julkaisua ja sitä kautta mahdollistaa, että käyttösuunnitelmat viedään lautakuntiin ja johtokuntiin hyväksyttäväksi vielä kuluvan vuoden puolella. Näin talouden ja toiminnan seuranta on käynnissä heti vuoden vaihteen jälkeen, mikä tukee johtamista. Samoin aikataulussa on huomioitu, että valtuusto voi päättää veroprojekteista ja talousarviosta samassa yhteydessä, marraskuun aikana.

Valtuusto päätti vuoden 2026 talousarvion yhteydessä, että kaupunginhallitus käynnistää tammikuussa valmistelun tulevan vuoden kehys-, vero- ja talousarviopäätöksentekoa varten Espoo-tarinassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Nyt hyväksyttäväksi esitettävässä aikataulussa on huomioitu tasapainotustyön valmistelu ja päätöksenteko, osana vuoden 2027 talousarvion ja 2028–2029 taloussuunnitelman laadintaa.

Talouden tasapainotuksen kokonaisuus toimii talousarvion ja kehyspäätöksen perusteena. Ne tuodaan kaupunginhallitukselle 25.5 ja valtuustolle 9.6 käsittelyyn. Talouden tasapainotustyö varmistaa Espoo-tarinassa hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamisen. Tasapaino saavutetaan vuoden 2029 loppuun mennessä siten, että tasapainotuksella pyritään keskimäärin n. 70 milj. euron vuosivaikutukseen taloussuunnitelmakaudella 2027–2029. Tasapainotustyö painottuu taloussuunnitelmakauden ensimmäisille vuosille 2027–2028, varmistaen tasapainotuksen kumulatiivisen vaikutuksen koko taloussuunnitelmakauden ajalle. Valmistelussa huomioidaan myös keinot, joilla tasapainotuksen hyötyjä voidaan kohdentaa jo vuodelle 2026.

Päätöshistoria

Liitteet

- 1 TA 2027 aikataulu_KH 26.1.26
- 2 Äänestyslista § 18

Oheismateriaali

- Ei julkinen C10 säästöohjelmia esitysmateriaali

Tiedoksi